

Kas viimane kustutab tule?

Liisa Kullamaa – Eesti Arstiteadusüliõpilaste Selts

Arstide-õdede ja muu meditsiinipersonali lahkumine Eestist ei ole enam mõnda aega kellelegi uudis. Probleem on tõsine ning ei leidu ilmselt kedagi, kes ei teaks kedagi, kes oleks lahkunud põhjamaadesse parematele jahimaadele. Seega on õigustatud küsimus, kas kümne aasta pärast on meil veel piisavalt õdesid ja arste, et tulla toime meie vananeva rahvastiku terviseprobleemide lahendamisega. Kas tõesti viimane kustutab ka tule?

Massiline arstide ränne teeb arstitudengidki murelikuks ning meditsiinijuhtide suutmatus seda vähendada oli üheks ajendiks, mis viis Eesti Arstiteadusüliõpilaste Seltsi (EAÜS) ja Eesti Nooremarstide Ühenduse koostöös sündinud „Mina usun Eesti meditsiini tulevikku“ kampaania käivitamiseni. Ettevõtmise eesmärgiks on näidata, et noored arstid ja arstiüliõpilased on valmis tegutsema meie tervishoiusüsteemi parema toimimise ning püsijäämise nimel. Just probleemi olulisus ning tegelikult vähene üheskoos käsitlemine põhjustas imestuse, et seekordsetel Eesti Arstide Päevadel oli eraldi sessioon pühendatud kolmandatest riikidest tuleva meditsiinipersonaliga seotud probleemidele. Nii mitmelgi tekkis küsimus, miks arutame mõnekümne välismaalt siia saabuva meedikute teemat ja mitte sadade siit lahkuvate kolleegidega seotud probleeme. Välisriigist saabuva meedikute puhul võib tekkida keeleprobleem, kuid vaevalt võtab haigla tööle arsti, kes ei suuda suhelda patsiendiga üheski mõlemale poolele arusaadavas keeles. Teiselt poolt aga ei olekski vaja kolmandatest riikidest küsitava keeleoskusega töäjõudu palgata, kui oma inimesi piisavalt oleks.

Selleks et meditsiiniga seotud inimesed saaksid kolleegide Eestist lahkumise teemal vabas õhkkonnas

üheskoos mõtiskleda, korraldas EAÜSi haridusgrupp veebruarikuus eetikaõhtu „Meditsiinitöötajate väljaränne“. Rääkima olid kutsutud 6 aastat Rootsis töötanud perearst dr Tarmo Loogus, günekoloog dr Anne Kirss, günekoloogia resident dr Marit Vaiksalu, 5. kursuse arstiüliõpilane Märt Mikkal ning meditsiiniõde Kätlin Padesaar.

Kui mõelda põhjustele, mis viivad inimesi Eestis ära, siis ilmselt meenuvad enamikul esimesena siinsed palganumbrid. Aruteludes jõuti siiski järeldusele, et see ei ole lahkumise ainus põhjus. Dr Vaiksalu, kes enne Eestis residentuuri astumist oli aasta Soomes töötanud, tõi välja ühiskonna üldise suhtumise arstidesse, mis Eestis ei ole kuigi soosiv. Pidev mahategemine meedias võib aga tekitada tunde, et ülikooli lõpetades on ainsaks valikuks hakata kas rahva-vaenlaseks või riigireeturiks. Soomes on üsna võõras meile nii tavapärane olukord, kus meediaväljaannetes ilmub väga negatiivseid (ja tihti ka faktivigadest kubisevaid) kirjutisi arstiabi teemal. Kui Soomes selline artikkel isegi ilmub, vastab omapoolse seisukohaga alati kohalik arstide liit. Samuti tõi Marit Vaiksalu välja sealse meditsiinisüsteemi parema korralduse, suurepärase õppimisvõimalused noorele arstile ning suurema vastutuse, mida Soomes noortele usaldatakse. Just noorte usaldamine ning aktiivne meeskonda kaasamine on see, mis paneb veel mitte nii kogenud arsti ennast hinnatuna tundma.

Mainiti ka kollegiaalsete suhete defitsiiti meie meditsiinasutustes, kus isegi teretamine on kohati väljasurnud nähtus. Neid noori, kes visa meeolekuga isegi võõraid kolleegide haigla peal tervitavad, vaadatakse kui küla hulle. Arstitudeng Märt Mikkal tõi kontrastiks võrdluse,

et suvel Soomes tööl olles kutsuvad n-õ tähtsad kirurgid tudengeid tihti oma lõunalauda sööma ning suhtuvadki neisse kui kolleegidesse. Näide sellest, et Soomest tagasi kodumaale siirduda plaaninud arst pidas siinses töökeskkonnas vastu vaid aasta, viitab samuti, et küsimus ei ole alati üksnes rahas.

TÜ Kliinikumi psühhiaatriakliinikus töötav Kätlin Padesaar mainis, et ka nende osakonnas on õdede lahkumine probleem. Põhiliselt minnakse Soome ja Inglismaale. Põhjusteks on ikka palk ning surnud ring suure töökoormuse, patsientidele pühendumiseks ebapiisava aja ning sellest tuleneva patsientide rahulolematuse vahel. Ühise arutelu käigus tõdeti, et Eestis on abipersonali ja arstide suhe optimaalsest kaugel, mis raskendab omakorda kõigi meedikute töötingimusi. Eestis teevad arstid tihti ka õe tööd, sest õdesid napib. Samas leidis dr Anne Kirss, et ju on meil arste siiski veel liigagi palju, et selle probleemiga aktiivselt veel ei tegeleta.

Kes muudab Eesti arstiabi korralduse süsteemi?

Eesti tervishoius olevate probleemide lahendamiseks ja siinse arstikonna jätkusuutlikkuse tagamiseks leiti, et muudatusi tuleb hakata tegema ühiselt ja suurima võimaliku konsensusega. Märt Mikkal arvas, et parimad algatused muudatusteks tulevad ikkagi noorte seast. Publiku seastki kõlas noorte arstide arvamus, et alustama peaksime muudatustest töökeskkonnas ning kollegiaalsetes suhetes. Dr Tarmo Loogus tõi välja, et Rootsis on arstide arvamus väga mõjukas just sellepärast, et nad hoiavad ühte. Sama on lugu ka Soomes, kus üle 90% arstidest on ka arstide liidu liikmed. Eestis me veel nii

kaugele jõudnud ei ole, kuid edasiseks arenguks peaks Eesti Arstide Liitu kuulumine olema iga arsti auasi.

Dr Anne Kirss tõi Eestisse jäämise argumendiks selle, et elu on siin huvitav. Paljud lahingud on veel ees ning selline igapäevane olemisvõitlus annab palju suurema naudingut kui juba aastakümneid detailideni paigas heaoluühiskond. Noortele soovitatakse ka töötamist Ida-Virumaal, kus arsti tööliselt hinnatakse ning patsiendid on siiralt tänulikud, et keegi nendega üldse tegeleb.

Kätlin Padesaar rääkis, et tema osakonnas toimib meeskonnatöö suurepäraselt. Üksteist austatakse ning usaldatakse. See on ka üks suurimaid põhjusi, miks Padesaar veel välismaale pole suundunud. Selline näide tõestab, et ka meil Eestis on väheste materiaalse ressurssidega võimalik luua suurepärase töökeskkonda.

Minge, aga tulge tagasi!

Kõik esinejad leidsid, et tegelikult ei ole enda välismaal täiendamine mingi patt. Üksmeelselt arvati, et see on lausa soovitatav. Tarmo Loogus mainis, et Eesti vajab suurte kogemustega globaalselt mõtlemaid inimesi. Oluline on see, et uute kogemuste ja teadmistega tagasi tuldaks. Tuleb meelde üks loetud veebikommentaar, kus mainiti, et keegi ei nõua maailma läinud tuntud kultuuritegelaste või oma eriala tippspetsialistide koju jäämist. Miks peaksid arstid kuidagi erinema teistest oma ala asjatundjatest?

Üritusel räägiti ka arstide sunnimaaisusest pärast ülikoolistuudiumi. Sõnavõttudes leiti, et see räägib selgelt vastu Euroopa Liidu tööjõu vaba liikumise põhimõttele ning selle realiseerumisele tuleks kehtestada samad reeglid ka ülikooli teistel erialadel lõpetanutele. Noorte vaatenurgast oleks selline otsus kindlasti kahetsusväärne ning trotsi tekitab, sest riik, kes suudab noori motiveerida kodumaale jääma vaid karmide piirangutega, ei ole oma tööga väga hästi hakkama saanud. Võib olla peaksime mõtlema Soome süsteemi enda jaoks kohandamisele, kus kõik

residentuuris olevad arstid peavad erialast olenemata kohustuslikuks korras tegema 9kuulise tsükli tervisekeskuses esmatasandi arsti tööd. Selline kogemus on kindlasti rikastav noorele tohtrile ning kasulik riigile. See võimaldaks parandada esmatasandi arstiabi kättesaadavust, arendaks üldarsti töötamisvõimalusi (mis on praegu Eestis üsna kasinad) ning kindlasti parandaks mõistmist tulevaste eriarstide ja perearstide vahel.

Väärarusaama sellest, et välismaale minejad on kõik riigireeturid, kummutas Märt Mikkal, kes tõdes, et tegelikult ei lahku keegi oma kodust hea meelega. Siin on pere ja sõbrad, mis on paljudele peamine põhjus jäämiseks. Püsivalt ära minema sunnivad inimesi ikkagi äärmuslikud asjaolud. Seetõttu ei tohiks kedagi lahkumise pärast hukka mõista. Kui ebaõiglane süsteem muutub alles siis, kui on lahkunud viimane süsteemi täidesaatev osa, ongi lahkumine ning piinade lühendamine probleemidele ainuõige lahendus. Mikkali väitel töötavad välismaal tihti suuremad patrioodid kui need, kes siia jäävad. Soomes heiskavad nii mõnedki igal Eesti riigipühapäeval lipu ning tähistavad muid meie rahvale olulisi sündmusi.

Aruteluks seatud teema oli ilmselgelt kirgiküttev, sest tundus tõesti, et inimestel oli vaja südameilt ära rääkida mõtted ja tunded, mis Soomes

ja mujal välismaal töötamine neis tekitab. Näiteks tunnevad Andres Soosaare arvates paljud arstid, et nende suhtes on olnud ebaõiglaselt ning Eestis ei hoia inimesi üksnes mõistuslik kaalutus ja oma hoiakutes peab ikka parasjagu patriootlikult hull olema. Eesti lähedus põhjamaadele on tõenäoliselt meie meditsiinisüsteemi ja üldse ühiskonna üks suurimaid needusi, kuid samas ka edu saladusi võrreldes näiteks Läti ja Leeduga. Ei tohi unustada, et stardi-positioonid selles arengus olid meil Soome ja Rootsiga üsna erinevad ning objektiivselt mõeldes on üsna utopiiline, et jõuame kahekümne aastaga nendega samale tasemele. Peaksime põhjamaade eeskujul hoidma hoopis silme ees eesmärgina, kuhu tahaksime ühel heal päeval ise jõuda. Eesti meditsiini aga ei ole aega lugeda päevi ning lihtsalt oodata. Peaksime igaüks hommikul peeglisse vaatama ning küsima, mida mina saan Eesti meditsiini edendamiseks ära teha. See võib olla kas või kolleegi teretamine, astumine Eesti Arstide Liitu, toetuse avaldamine „Mina usun Eesti meditsiini tulevikku“ kampaaniale või tudengi kutsumine nooreks kolleegiks. Siinkohal on paslik meenutada Lennart Meri sõnu: „Olukord on sitt, kuid see on meie tuleviku väetis.“

liisakullamaa@gmail.com

Eesti arstide migratsioon arvudes

Terviseameti medikute rännet kirjeldav statistika põhineb kvalifikatsiooni-tunnustamise sertifikaadi väljastamisel. Sertifikaati on vaja töötamiseks Euroopa Liidus ning teiste lääneliku tervishoiusüsteemidega riikides, näiteks USA, Austraalias. Ometi ei saa 100% kindlusega ei saa väita, et sertifikaadi võtnud tervishoiutöötaja on läinud välismaale tööle. Isiku kaupa vaadates, s.t isik on vaid ühel korral sõltumata aastast või erialast või riigist, kuhu minna, on 2004. aastast kuni 2012. aasta I kvartali lõpuni võtnud Terviseametist sertifikaadi kokku 921 arsti. Ligikaudu 58–60%-l tõendi võtnutest ei ole mingi aja möödudes enam Eestis töökohta. Õdedele ja ämmaemandatele on sama perioodi jooksul tõendeid väljastatud 1069 korral (NB! Tegemist ei ole isikupõhise näitajaga!). Silmas tuleb veel pidada asjaolu, et eriti just suur hulk Soomes töötavaid arste jätkab samal ajal töötamist ka Eestis. Prognoosi järgi on selliseid arste kuni 185. Olemasolevate andmete kohaselt on meilt läinud arstid tööle 23 riiki, valdav osa neist Soome (722 arsti), samuti Ühendkuningriiki (72) ja Rootsi (41).

Allikas: Terviseamet